

RİSALE OKUMALARI - IV

# Varolmanın Neşesi

METİN KARABAŞOĞLU

© İz Yayıncılık Limited Şirketi, 2017

Sertifika no: 17313

İZ YAYINCILIK: 1005

(*karakalem kitaplığı*)

düşünce dizisi: 131

ISBN: 978-605-326-219-0

4. baskı; İstanbul, 2017

Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi 12/280, Topkapı-İstanbul

telefon: (212) 5207210 • faks: (212) 5115791

www.iz.com.tr • bilgi@iz.com.tr

*kapak*: Hamdi Akyol

Basıldığı yer: Alemdar Ofset Matbaacılık Davutpaşa Caddesi  
Besler İş Merkezi No: 20/29 Topkapı/İstanbul (Sertifika no: 22953)

METİN KARABAŞOĞLU

Varolmanın Neşesi

RİSALE OKUMALARI - IV



METİN KARABAŞOĞLU, 1964 yılında İzmir'in Tire ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada gördükten sonra İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Okul yıllarında yazmaya başladığı *Köprü* dergisinin bir süre yayın yönetmenliğini de yaptı. İz Yayıncılık'ın kuruluşunda yaklaşık 5 yıl editörlüğünü üstlendi. Muhtelif yayınevlerinde yayın yönetiminde bulundu. Muhtelif radyo ve TV'lerde programlar yaptı. Karakalem Yayınlarını kurdu, *Karakalem* dergisinin yayın yönetmenliğini yürüttü, Karakalem Seminerlerini başlattı. Çok sayıda kitabın tercüme, edisyon ve redaksiyonunda imzası olduğu gibi, bir dizi ismin yayın dünyasına kazandırılmasına da katkıda bulundu. Evli ve 3 çocuk babasıdır.

**bilgi ve iletişim için:**

website: [www.karakalem.net](http://www.karakalem.net)

e-mail: [metinkarabasoglu@yahoo.com](mailto:metinkarabasoglu@yahoo.com)

twitter: <https://twitter.com/mkarabasoglu>

facebook: <https://www.facebook.com/MetinKarabasoglu1>

**Yayınlanmış Eserleri:**

- *Kur'an Okumaları* (5 kitap) • *Hadis Okumaları* (2 kitap) • *Risale Okumaları* (5 kitap) • *Peygamberin Bir Günü* • *Sizin Yıldızımız Kim?* • *Peygamberin Kardeşleri* • *Küçük Şeyler* • *Oyuncak Tamirhanesi* • *Said'leri Ararken* • *Tehlikeli Denemeler* • *Gece Yürüyüşü* • *Düşünceler* • *Gölgeler ve Işıklar* • *Bilimin Öteki Yüzü* (S. Demirci ve Y. Mermer ile birlikte) • *Melekleri Ürkütmeden* • *Medeniyetin Arka Sokakları* (ilk baskılar: *Camide Dans Var* başlığıyla) • *Ruh Bakımı* • *Kertenkele Çukuru* • *Mucize Avcısı* • *Geldim, Gördüm, Sordum* (ilk baskılar: *O'na Doğru* başlığıyla)

# İçindekiler

## Birinci Bölüm

### İski Said'den Eskimeyen Ölçüler

Bediüzzaman'ın büyük yalnızlığı. . . . .	11
Allah için yola koyulana Allah'ın açtığı yollar. . . . .	15
Medresetü'z-Zehra'yı zihnimizde inşa etmek . . . . .	18
Tecrübe ile hamiyeti buluşturmak . . . . .	23
Bediüzzaman'ın 'yüksek gerilim'i . . . . .	28
Bediüzzaman Münazarat'ı niye yazdı? . . . . .	32
Vahdetî'den ileride miyiz? . . . . .	35
Gizliye gizli, açığa açık . . . . .	40
Eleştiri gıybet midir? . . . . .	44
Ehakkı ararken. . . . .	48
O yağmuru beklerken. . . . .	52
'İman kardeşliği' nasıl kazanacak? . . . . .	56
Biri necis, biri ences: peki hangisi ences? . . . . .	60
Kalvinizm: Kime dendiğinde yanlış olur? . . . . .	65

İkinci Bölüm

*Yeni Saidden İctimaî Ölçüler*

Bediüzzaman'ın değinmedikleri . . . . .	71
Öncelikler . . . . .	74
Ezber bozmak, oyun bozmak . . . . .	77
Zekat-merkezli hayat . . . . .	81
Acziyete düşmeden, acziyet hissetmeden . . . . .	86
Nasıl 'hak'lı olunur? . . . . .	91
Masumiyet silahtan güçlüdür . . . . .	95
Problemi görmek, ümidi de yitirmemek . . . . .	98
Milliyetçiliklerin milletlere ettiği kötülükler . . . . .	101
Çocuğu kim eğitmeli? . . . . .	105
Edebin adresi . . . . .	109
Şefkat ve gıybet . . . . .	114

Üçüncü Bölüm

*Ayrıntıda Gizlenen*

Mü'minin değeri . . . . .	119
"Bedenimi büyüt ki..." . . . . .	123
"Onuncu Söz" ile "Beşinci Şua" arasında . . . . .	128
Şirk-i hafî nerelerde? . . . . .	132
İmandaki lezzeti tatmak . . . . .	136
Formül . . . . .	139
'Ene' üzerine bir hasbihal . . . . .	143
Şöhret neden riyadır? . . . . .	147
'İsmetli cemal-i suret' . . . . .	150
Bir göz hatırı için . . . . .	153
İbda-inşa dengesi . . . . .	156

## İçindekiler

'Sarıklı genç' turnusolu . . . . .	160
İlginçlik . . . . .	168
Rızık peşinde . . . . .	171
Fıkhın anlamı . . . . .	174

### Dördüncü Bölüm

## Risale-i Nur ve Tasavvuf

Söylenmesi doğru olmayan doğrular . . . . .	181
Risale-i Nur ve tasavvuf: doğru sözler, yanlış anlamalar . . . . .	184
Risale-i Nur ve tasavvuf: hak yolda iki şerit . . . . .	188
Tasavvufa nasıl bakmalı? . . . . .	193
Tasavvuf yolu, her hâlükârda aşk yolu mudur? . . . . .	197
Üç velâyet . . . . .	200
Füsus ve nûsus . . . . .	204
Var olmak . . . . .	209
Aynanın öteki yüzü . . . . .	214

### Beşinci Bölüm

## İhlas Risalesi Üzerine Notlar

İhlas Risalesi kime okunur? . . . . .	221
İhlas ve korku . . . . .	225
İhlas ve iktisat . . . . .	229
Kaptanımız kim? . . . . .	232
Temâsül . . . . .	236
Görüntünün iktidarı . . . . .	241
'Fazla başarı' . . . . .	244

*Altıncı Bölüm*

*Sorular, Sorunlar, Sorgulamalar*

Yüzleşme noktası . . . . .	251
Yarına hazır mıyız? . . . . .	255
Ne insan bu kadar basit, ne de hayat sıradan. . . . .	258
Nerelerdeyiz, ne işlerdeyiz? . . . . .	262
Şevkin uyanışı . . . . .	266
Risale-i Nur ne kadar anlaşılıyor? . . . . .	268
Başka bir açıdan toptancılık. . . . .	273
Zaman cemaat zamanıdır. . . . .	276
Mezleliğe övgü . . . . .	280



*Birinci Bölüm*

*Öski Said'den  
Eskimeyen Ölçüler*



## Bediüzzaman'ın büyük yalnızlığı

SON BİRKAÇ AYDAN beri, sürekli, Bediüzzaman'ın 'Eski Said' olarak hayatı hatırıma geliyor. *Muhakemat* ve *Münazarat* sayfaları arasında dolaşıyor zihnim.

Âlem-i İslâm'a dair, ona o gün feryad ettiren meselelerin önemli kısmının hâlâ ortada duruşundan mıdır, yoksa ruhunun bu meselelerin önemli kısmının hâlâ daha ortada olmasından dolayı muazzeb oluşundan mıdır bilmem, yıllar yılı 'Yeni Said'le yargıladığım 'Eski Said'e ziyade bir gönül yakınlığı duyuyorum nicedir.

Yeni Said, bir okyanus kadar geniş ve dingin. Eski Said ise, bir çağlayan kadar coşkulu. Yeni Said bende bir umman çağrışımı uyandırırken, Eski Said'de mecrainı arayan bir ırmak görüntüsü mevcut... Mecra arayışı içinde oraya buraya başvurduğu ama henüz mecrainı bulamadığı için de, gürültülü, gergin ve bir derece bulanık.

Ama bu onun kabahati değil; gür bir pınar dar bir mecrada akamazdı ki zaten...

Son aylarda Eski Said'i ne zaman tahattur etsem, ondaki o asabılık, o gerginlik, o bir türlü durumdan razı olamama hali, o yapılacak çok şey görüp yapılmış çok az şeyle karşılaşma tedirginliği, o kopacak fırtınayı hissettiği halde bunu anlatamama gerilimi o kadar çok, o kadar güçlü bir şekilde hissettiriyor ki kendisini, 'büyük yalnızlık' diyorum buna. Bediüzzaman'ın büyük yalnızlığı...

Bir insan düşünün ki, tepenin ötesindeki düşman ordusunu görmüş, ama feryadına "Huzurumuzu bozma!" karşılığı alıyor.

Bir insan düşünün ki, 'beşyüz yıllık bir uyku'dan uyanmaya çağırdığı insanlar ona "Daha uykumuzu alamamıştık" muamelesiyle yaklaşıyorlar.

Bir tabib düşünün ki, hastalığın derece-i şiddetinin farkında, ama hastalar ve yakınları onu 'abartmakla' suçluyorlar.

*Muhakemat*'ı bir de bu nazarla okuyun. *Münazarat*'ı da...

O zaman anlarsınız, Eski Said'in kendisi için neden 'Bid'atü'z-zaman' ünvanını uygun bulduğunu. Neden memleketinde hem alimlerle hem de valilerle, İstanbul'da ise üstüne üstlük bir de padişahla ve zaptiye nâzırıyla neden kavgalı olduğunu. Eski Said deyince, neden neden neden hep bir derdin, bir asabiliğin, bir gerginlik ve gerilimin ön planda olduğunu.

Eski Said yalnız adamdır. Koca koca çınarlar arasındadır, ama o koca çınarlar bu koskoca çınar olacak fidanın hissettiği fırtınadan habersiz, ona tepeden bakmaktadır. Önce memleketinin fakr-u halinden dolayı yüreği dağdar olan, o hamiyetle Medresetü'z-Zehra hayali kuran, o hayalin peşinde yolu İstanbul'a düştüğünde memleketinin halinden de beter ve bütün âlem-i İslâm'a şamil bir büyük problemin farkına varan bir insandır o.

'Medeniyetten istifa'sı bu şartlarda gerçekleşmiş, *Muhakemat* bu şartlarda yazılmış, aşâirle *Münazarat* bu şartlarda vuku bulmuştur.

Gelin görün ki, *Muhakemat*'ında hissettiğiniz 'anlaşılama-gerginliği'ni, *Münazarat*'ın soru-cevapları arasında daha bariz bir halde görürsünüz.

Görürsünüz ki, "Ey insafsızlar! Umum âlemi yutacak, birleştirecek, besleyecek, ziyalandıracak bir istidadda olan hakikat-ı İslâmiyeti nasıl dar buldunuz ki, fukaraya ve mutassıb bir kısım hocalara tahsis edip, İslâmiyetin yarı ehlini dışarı atmak istiyorsunuz? Hem de umum kemalatı câmi', bütün nev'-i beşerin hissiyat-ı âliyesini besleyecek mevaddı muhîr olan o kasr-ı nurânî-yi İslâmiyeti ne cür'etle matem tutmuş bir siyah çadır gibi bir kısım fukaraya ve bedevîlere ve mürtecilere has olduğunu tahayyül ediyorsunuz?" gibi bir söz, durduk yerde söylenmemiştir. Bediüzzaman'ı o kadar daraltmışlardır ki, o büyük yalnızlık içinde daral geldiği için söylenmiştir.

Görürsünüz ki, "İşte ben de sizinle konuşmayacağım. Şu tarafa dönüyorum, müstakbeldeki insanlarla konuşacağım. (...) Ne yapayım, acele ettim, kışta geldim; sizler cennet-âsâ bir baharda geleceksiniz. (...) Şu zamanın memesinden bizimle süt emen ve gözleri arkada maziye bakan ve tasavvuratları kendileri gibi hakikatsız ve ayrılmış olan bu çocuklar, varsınlar şu kitabın hakaikını hayal tevehhüm etsinler" sözü de durduk yerde söylenmemiştir.

Görürsünüz ki, "Gelen neslin kapısında durmayınız. Mezar sizi bekliyor, çekiliniz; tâ ki, hakikat-ı İslamiyeyi hakkıyla kâinat üzerinde temevvüc-sâz edecek olan nesl-i cedid gelsin" sözü de lâf olsun diye, öylesine söylenmemiştir.

"Kimin himmeti milleti ise, o kendi başına bir millettir" sözünü de Bediüzzaman'ın durduk yerde söylemediği gibi...

Gelin görün ki, koca bir millet-i İbrahim'in derdini yüreğinde taşıyan insan, dertlerini yüreğinde taşıdığı, gelen fırtınaya karşı uyardığı insanlar tarafından anlaşılammakta; olan hem bu koca millete, hem de onlar üzerinden hakikat-ı İslâmiyete olmaktadır.

Bediüzzaman'ın 'Eski Said' olarak yaşadığı büyük yalnızlığı hissedebiliyorum. Anlaşılmanın, üstelik yanlış anlaşılmanın ızdırabını da...

Benim için saklı duran düğüm ise, Eski Said'in o büyük yalnızlığından Yeni Said'in büyük ünsiyetine; Eski Said'in gerginliğinden Yeni Said'in sükûnet ve dinginliğine geçişin dinamikleri...

Bunun sırrını çözebildiğim gün, inanın çok rahatlayacağım.

## *Allah için yola koyulana Allah'ın açtığı yollar*

1960 YILININ 23 MART GÜNÜ, eseriyle aydınlandığımız bir büyük insan bize de çok sevdirdiği ölümle tanışıp bu dünyadan terk-i diyar etti ve berzah âlemlerine göçtü.

Hayatıyla ve eseriyle bizim gibi modern zamanlarda seküler bir eğitimden geçmiş insanları imanla ve Kur'ân'la tanıştıran o güzide insana hepimiz çok şey borçluyuz ve bu borcun bu dünyada bizim elimizle ödenebileceğini sanmıyorum.

Bediüzzaman Said Nursî'nin meşakkatli ama hayranlık uyandırıcı hayatında beni en ziyade celbeden noktalardan birini, 'Allah için yola koyulana Allah'ın açtığı yollar' paragrafı oluşturur.

Fred A. Reed'in 'Gizli Türkiye'ye Yolculuk' altbaşlığını taşıyan *Anadolu Kavşağı* adlı eserinde belirttiği gibi, zahirde 'başarısız' bir insandır Bediüzzaman. Meselâ, Medresetü'z-Zehra gibi yıllarını verdiği hayatî bir projeyi, kaç defa teşebbüs etse de, bir türlü hayata geçirememiştir. Padişaha bu projenin önemini anlatmak için İstanbul'a gelmiş, lâkin meramı

anlaşılmadığı gibi, bir de tımarhaneye, sonra nezarethaneye ve hapse buyur edilmiştir. İttihadçıları hayırlı bir yola sevk etmeye ve darbeci elleri darbeden uzak tutmaya çalışmış, lâkin Divan-ı Harb'e gönderilmiştir. Birinci Dünya Savaşında Ruslara karşı bir yerel direnişi örgütleyip milis albay olarak cihad etmiş, lâkin en sonunda yaralanıp esir düşmüş, Sibiryaya yakınlarındaki Kostroma'da bir esir kampına gönderilmiştir. Eski Said'den Yeni Said'e geçiş hengâmında ise, kendisi inzivayı tercih ettiği halde yerinden yurdundan zorla alınmış; yirmi küsur yıllık haksız ve zoraki bir sürgünle, öz yurdunda oradan oraya sürülmek suretiyle 'işkenceli bir esaret'e maruz bırakılmıştır.

Bütün bu olaylara bakınca, ilk anda, 'başarısız' bir insan olarak gözükür Bediüzzaman.

Ama aynı olaylara kader ve hikmet cihetinden bakınca, âlemlerin Rabbinin samimi ve ciddi bir hamiyetin sahibine zahiri başarısızlık perdesi altında ne kadar da büyük başarılar ihsan ettiği; musibetlerin eliyle onun ufkunu, himmetini ve hizmetini ne derece büyütüp genişlettiği görülür.

Doğup büyüdüğü diyarın geri kalmışlığına hal çaresi arayışı içinde İstanbul'a gelen bu insan, İstanbul'da emeline nail olamamıştır gerçi. Ama himmeti ve hizmeti, bu kez bütün dârü'l-İslâm'ı kuşatır derecede genişlemiştir.

Dârü'l-İslâm'ın küfür tasallutundan kurtulması için giriştiği mücadele esaretle sonuçlanmıştır gerçi. Ama o tam da komünistlerin Ekim Devrimi hengâmında Kostroma'daki esir kampından firar edip Varşova-Viyana-Belgrad-Sofya üzerinden İstanbul'a dönerken, bu üç aylık esareten kaçış yolculuğunda Avrupa'yı gözlemleme; ve böylece modernitenin hayatlarına ve ruhlara getirdiklerini sadece dârü'l-İslâm'da değil, iki zıt kutup halinde Avrupa'nın her iki tarafında bizzat müşahade etme imkânı bulmuştur. Himmetini ve hizmetini bir bütün olarak insanlığı kuşatır derecede genişleten bir tecrübedir bu.



Böylesi tabloların ışığında Bediüzzaman'ın hayatının gösterdiği bir gerçek vardır: Allah, O'nun için yola koyulanı yarı yolda bırakmaz. Bilakis yolunu büyütür, genişletir. Öyle ki, zahirî başarısızlıkların altında dahi umulmadık yollar açar, önceden hesap edilmeyen fütuhatlara zemin hazırlar...

## *Medresetü'z-Zehra'yı zihnimizde inşa etmek*

BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ'NİN hayatına ve eserlerine vâkıf olan herkes, onun Medresetü'z-Zehra projesi için harcadığı harikulâde gayreti de bilir. O, gördüğü üç büyük meseleyi beraberce çözecek bir büyük proje olarak düşünmüştür Medresetü'z-Zehra'yı. Bediüzzaman'ı merkez-i hilâfet olarak İstanbul yollarına düşüren de, bu projedir. Yaşanan onca mânia onu Eski Said boyunca bu idealini takip etmekten vazgeçirmemiş; 1923'te 'Eski Said'i Yeni Said'e götüren' tren bile-tini alıncaya kadar her fırsatta bu projeye yeniden hayatiyet kazandırmak için gayret etmiştir.

Bediüzzaman, Medresetü'z-Zehra'yı, İslâm ümmetinin o dönemde yüzyüze geldiği üç büyük meselenin halli için bir model olarak düşünür. Bu meselelerin ilki, cehaletle birlikte gelen fakr u zaruret; ikincisi, madde ile mânâ, kâinat ile Kur'ân, akıl ile vahiy, modern bilimlerle dinî ilimler arasında yaşanan büyük bölünme; üçüncüsü ise, özelde Türkler ve Kürtler arasında zuhura başlayan ve esasen bütün Müslüman unsur-

lar arasındaki iman kardeşliğine gölge düşüren, 'asabiyet-i cahiliye'yi çağrıştıran milliyetçi gerilimdir.

Bediüzzaman'ın merkezi Bitlis, şubeleri ise Van ve Diyarbakır'da olacak şekilde tasarladığı Medresetü'z-Zehra projesi temelinde ısrarla vurguladığı üç husus ise şöyledir:

(1) modern bilimlerle dinî ilimlerin, vahyin yol göstericiliğinde mezci;

(2) birbirine rakip üç ayrı kolda ilerleyen mektep-medrese-tekkeyi böylece barıştırmaya çalışmak;

(3) Arapça-Türkçe-Kürtçe'yi beraberce öğretmek, İslâm ümmetinin bu topraklarda yaşayan fertlerinin hem İslâmî mirasla, hem kendi aralarında sağlıklı ve kalıcı bir 'iletişim' kurmasına imkân sağlayıp 'milliyetçi gerilim'i aşmak ve farklı milliyetlere mensup mü'minlerin 'İslâm kardeşliği'nde buluşmalarını temin etmek.

Yüz yıl sonra dönüp bir kez daha bakıldığında, bu büyük projenin ne derece hayati bir önemi haiz olduğu bir kez daha anlaşılıyor. Hem onun o gün tesbit ettiği problemlerin bugün de büyük ölçüde sürüyor olması açısından, hem de yüz yıl içinde yaşanan büyük sınavlar ve kayıplar açısından...

Ama öte yandan, Bediüzzaman'ın bu projesinin defaatle teşebbüs edilmiş, hatta tahsisat da ayrılmış olduğu halde gerçekleşmemesi gibi bir vâkıa var. Ve Yeni Said döneminde, onun bu 'bir türlü gerçekleşememe' vâkiasına dair 'kaderî' okumaları...

Emirdağ Lâhikası'nda yer alan bazı mektuplar gösteriyor ki, Bediüzzaman Said Nursî, elle tutulur gözle görülür haldeki sabit bir Medresetü'z-Zehra binasını bir türlü nasip etmeyen Cenab-ı Hakkın, Medresetü'z-Zehra mânâsını Risale-i Nur'lar ve Nur talebeleri suretinde ona nasip ettiği kanaatindedir. Bu mektupların satırlarında gizli 'Nur Risalelerinin Medresetü'z-Zehra'sı' gibi ifadeler, keza Nur talebelerinden zaman zaman 'Medresetü'z-Zehra'nın erkani' diye söz etmesi, bunun apaçık

bir delilidir. Bu meyanda, onun, üniversiteli Nur talebeleri için ‘genç Said’ler’ tabirini kullanması da bilhassa anlamlıdır.

Emirdağ Lâhikası’nın tamamına yayılan bu ‘Medresetü’z-Zehra’ sembolizminden anlaşılan, şudur: Bediüzzaman Medresetü’z-Zehra ile yapmak istediği şeyin özü itibarıyla Risale-i Nur’da tahakkuk ettiği kanaatindedir. Risale-i Nur’u ‘anlayarak, kabul ederek’ okuyan her Nur talebesi, binası bir türlü dikilememiş Medresetü’z-Zehra’yı zihninde ve kalbinde inşa etmiş demektir.

Özetle, Bediüzzaman’ı tahakkuku için yollara düşüren ‘Medresetü’z-Zehra’ projesi, esasen, bir ‘bina inşası’ değil; bir ‘zihniyet inşası’dır. Bu inşayı bir mü’minin kendi hayatında ve kendi şahsında başarıp başarmadığının ise iki göstergesi vardır:

(1) Bediüzzaman’ın tam da Medresetü’z-Zehra için vurguladığı ‘mektep-medrese-tekke,’ ‘akıl-kalb,’ ‘akıl-vahiy,’ ‘fü-nûn-u medeniye-ulûm-u diniye’ imtizacını zihninde kurabilmesi; yani ‘nur-u kalb ile nur-u fikri cem’ edebilmesi;

(2) milliyete, etnisiteye dayalı bir tasavvur ve zihniyetin üstüne çıkabilmesi.

Bediüzzaman Said Nursî’nin Medresetü’z-Zehra için vâcib dediği Arapça’ya (dolayısıyla Araplara), lâzım dediği Türkçe’ye (dolayısıyla Türklere), câiz dediği Kürtçe’ye (dolayısıyla Kürtlere) nasıl baktığı, buna göre, bir mü’minin milliyet-temelli bir zihniyeti aşip ‘İslâm kardeşliği’ni merkeze alan bir tasavvura erişmiş olup olmadığının göstergesidir. Türk kökenli bir Risale-i Nur müntesibinin zihninde Medresetü’z-Zehra’yı gerçekten inşa edip etmediğinin bir göstergesi, buna göre, Araplara ve Kürtlere bakışıdır. Kürt kökenli bir Risale-i Nur müntesibinin zihninde Medresetü’z-Zehra’yı gerçekten inşa edip etmediğinin bir göstergesi ise, Araplara ve Kürtlere bakışı...

Kur’an’ın nâzil olduğu ve bütün İslâmî ilimlerin üzerine bina olduğu dildir Arapça. Bu lisana açıklık, İslâm’a

açıklığın ifadesidir. Türkçe ise, İslâm medeniyetinin son büyük mümessili olan Osmanlının dili olmak hasebiyle 'İslâm medeniyeti'nin dilidir. Türkçe'ye açıklık, İslâm medeniyetine açıklıktır. Kürtçe ise, içinden Selâhaddin Eyyubî gibi isimler çıkararak ve her daim hayat ve saadetleri Türklerin hayat ve sadetiyle memzuç kahraman bir Müslüman unsurun dilidir. Kürtçe'ye açıklık, 'İslâmî kardeşlik' temelinde kültürel farklılığa rıza gösteren çoğulcu bir anlayışın zihinlerde yerleşip yerleşmediğinin göstergesidir.

Dönüp geriye baktığımda, Bediüzzaman'ın Medresetü'z-Zehradan beklediği 'fünûn-u cedideyi ulûm-u diniye ile mezc' gayesinin Risale-i Nur talebelerinin zihninde büyük ölçüde inşa olduğunu görebiliyorum. Pozitivizmin en katı haliyle uygulandığı bir zeminde, seküler bir eğitim almış olmasına rağmen mü'min fertlerin çıkabilmesi; kâinatı ve öğrendiği bilimleri inkârın değil imanın vesilesi kılabilen mü'min fertlerin zuhur edebilmesi, henüz ideal kıvamda olmasa bile, Medresetü'z-Zehra'nın birinci hedefinin büyük ölçüde gerçekleştiğini gösteriyor.

Ama ikinci veçheye gelince; burada durup bir vicdan muhasebesi yapmamız gerekiyor. Bediüzzaman'ın Medresetü'z-Zehra için düşündüğü "lisan-ı Arabî vacib, Kürdî caiz, Türkî lâzım" formülasyonunun da gösterdiği üzere, ancak kendisini etnisiteye, milliyete göre tanımlama za'fiyetinden yakasını sıyrabilen bir mü'min, Medresetü'z-Zehra'yı zihninde inşa etmiş demektir.

Bu noktada, milliyetçi-mukaddesatçı bir söylemin gölgesinin üzerimize düştüğü onyılların özeleştirisini yapmamız gerekiyor. Sözgelimi, Medresetü'z-Zehra'nın 'caiz'i olduğu halde Kürtçe'yi ne derece içselleştirebildik? Kürtçe konuşan bir mü'min kardeşimize yanbaşımızda ne kadar müsamaha edebildik? Kürtçe ifade ve öğrenim hakkını ne derece savunabildik?

Şimdi, acılı bir sürecin içinde, bu yönde bir özeleştirinin eşliğinde, Nur talebeleri ve Türkiye toplumu olarak büyük bir imkân önümüzde duruyor: Medresetü'z-Zehra binası inşa olunamadı ama, Medresetü'z-Zehra'yı zihinlerimizde inşa etme imkânı...

Ancak bunu başarabilen zihinler bu topraklarda 'huzur içinde birarada yaşama'nın çimentosu olacak. Bu zihniyet inşası ne derece başarılıabilirse, Türkiye toplumunun geleceği o kadar aydınlık olacak.

Aksi halde ne olacağını ise, düşünmek dahi istemiyorum.

## *Şecrübe ile hamiyeti buluşturmak*

RİSALE-İ NUR'DAN BİR BAHİS sözkonusu olduğunda, ezber beni korkutur. Risale-i Nur'dan birçok bahsi 'anahatlarıyla' ezberinde tutmanın insanın doğrudan bir işle meşgul olmadığı 'pasif' düşünme zamanlarında Risale üzerine tefekkür imkânı sağlama gibi büyük bir işlevi vardır gerçi; ama ezberine güvenmek anahatlarda yol alırken nüansların taşıdığı tefekkürî inceliklerden mahrum kalma riskini de beraberinde getirir.

O yüzden aslolan, Risale-i Nur'dan kabımızın alabildiği kadarını hâfızamıza nakşetmeye çalışmakla birlikte, hiçbir zaman için hâfızamıza güvenmemek; anahattında hâfızamız yardımıyla ilerlediğimiz bahislerde, ilk fırsatta sadırdan satıra dönebilmektir.

Bunun ne derece elzem olduğunu, uzun yıllar önce anahatlarıyla hafızama nakşetmeye çalıştığım halde epeydir 'satırdan' okumadığım *Münazarat*'ın ilk sayfaları vesilesiyle, bir kez daha kavramış oldum.

Bediüzzaman'ın 'azametli bahtsız bir kıt'anın, şanlı talihsiz

bir devletin, değerli sahipsiz bir kavmin reçetesi' olarak yazdığı iki eserden ikincisi olarak 'reçeteti'l-avâm' *Münazarat*, tıpkı ikizi 'reçeteti'l-ulema' *Muhakemat* gibi, Bediüzzaman'ın çok zor bir zamandaki çare arayışını yansıtıyor. Ve sayfalar boyunca, parlak bir dimağın ve 'himmeti milleti olan' büyük bir kalbin ızdırabı sürekli satırlara yansıyor.

Bu meyanda, Bediüzzaman'ın aktardığı "Neden makine-i ahval güzelce işlemiyor?" sorusu ve bu soruya onun verdiği cevap, bu bahsi ilk okuyuşumun üzerinden geçen neredeyse yirmi seneden beri dilimden hiç düşmüyor. Bediüzzaman'ın o gün 'makine-i ahval'in güzelce işlememesinin sebebi olarak zikrettiği 'nur-u kalb ve nur-u fikri cemâdenlerin vezâife kifâyet edememesi' olgusunun bugün de devam etmesinden; ehl-i dinin bugün de büyük ölçüde kalbsiz fikirler ve fikirsiz kalbler arasında perişan bir hal arzemesinden ötürü elbette... Onun hayatı boyunca izini sürdüğü, bir örneğini kendi hayatıyla ve eseriyle sunduğu bu büyük bütünlük, bu akıl-kalb buluşması, *Münazarat*'ın üzerinden geçen yaklaşık bir asra rağmen bugün Müslüman dünyada ve Müslüman hayatlarda ne yazık ki gereğince tesis olunabilmiş değil.

İşte bu ızdırapla, Bediüzzaman'ın kendi zamanında sorduğu soruyu ve verdiği cevabı arada bir hâfızamda ve dilimde hüzün içinde tekrarlar dururum:

“—Makine-i ahvâl neden güzelce işlemiyor?”

“Nur-u kalb ve nur-u fikri cemâdenler vezâife kifâyet etmezler. Hem bazı ehl-i gayret ve hamiyette meyl-i tahrip meleke olmuştur, tamire pek alışık değiller. Bazı ehl-i tecrübe ve tamir ise eskisine bir derece meyl ile istidadları pek müsait değildir. Demek bize bir nesl-i cedid lâzımdır.”

O gün olduğu gibi, bugün de aynı soruya aynı cevabı veriyor olmak; bir asır sonra bugün de bir 'nesl-i cedid' lüzumunu hissetmek, muhakkak ki hüzün verici.

Ama 'makine-i ahval'in Müslüman dünyada güzelce işle-



mevişinin sorumlusu olarak Bediüzzaman'ın ortaya koyduğu sebeplerin her biri ne kadar da berrak ve ne derece hayatî!

(1) Nur-u kalb ile nur-u fikri cem'edenler yok değil, ama vazifeler o kadar çok ki, onlar bu vazifelerin hepsine yetemiyor, yetişemiyorlar. Dolayısıyla birçok yerde meydan fikirsiz kalbler ile kalbsiz akıllara kalıyor; bu yüzden, kurulması gereken o bütünlük bir türlü kurulamıyor, mizan dosdoğru tartamıyor, hayatlar bir istikamet üzere oturamıyor.

(2) Bazı gayretli ve hamiyetli mü'minler de var ki, gayretini yanlış olanı 'yıkma'ya yoğunlaştırdığı için doğru olanı inşa yolunda lâzım gelen hamiyeti gösteremiyor.

(3) Bazı ehl-i tecrübe ve tamir ise, ortadaki problemi gereğince kavramaktan âciz. Özellikle ikinci gruba mensup kişilerden gelen eleştirilere bir türlü anlam veremiyor; az bir çaba ile çözülebilir bir meseleyle yüzyüze olduğunu, tevarüs edilen yapının anahatlarıyla sapasağlam ayakta durduğunu düşünüyor. Dolayısıyla "Eski hal muhal; ya yeni hal, ya izmihlal" gerçeğini farkedemiyor.

Bu, bugünün de problemi ne yazık ki... Nur-u kalb ile nur-u fikri cem'etmiş, akli ve kalbi beraberce çalışan, hali bir ilme dayanan veya ilmi bir hale inkılab etmiş, özü ile sözü bir, söylemi ve eylemi uyumlu mü'minler bir azınlık değil mi hâlâ aramızda?

Aynı şekilde, "Bu gidiş gidiş değil" diyenlerimizin doğru bir yaşayış ve sağlam bir tefekkür sunma yolundaki zaafiyetleri ortada değil mi? 'Radikal' diye tesmiye edilen hamiyetli mü'minlerden gelecek adına geleneği eleştiren ve mü'minlerin asıl ihtiyacı 'teccid' iken içtihad-merkezli bir tartışmayla çıkış yolu arayan kişilere uzanan yelpazede yer alan nice ehl-i gayret ve hamiyet, Bediüzzaman'ın tarif ettiği duruma uyan bir vaziyet göstermiyor mu?

Peki, içtihad-merkezli çıkışlara karşı geleneği de, geleceği de muhafaza gayretiyle yola çıkan; bu meyanda "Gel ey

Osmanlı!” diye vâveyla edip ümmetin başına yeni bir Sultan Abdülhamid bekleyen, yahut şimdiki vaziyetten çıkış yolunu Mustafa Sabri Efendi misali bir yaklaşıma sahip olmakta gören nice ‘ehl-i tecrübe ve tamir’ de, hal-i hazırı doğru okuyamama, bir ‘tecdid’e olan ihtiyacı görememe za’fiyetiyle mâlûl değil mi?

Bütün bunlar, okuduğum ilk günden bugüne, hâfızamda ve dilimde tekrar ettikçe ilgili bahisten çıkardığım dersler, his-seler...

Gelin görün ki, uzunca bir aradan sonra ilgili bahsi bir kez daha ‘satırdan’ okumaya giriştiğimde, bahsi hâfızama taşırken iki büyük ve anahtar kelimeyi düşürdüğümü farkettim.

İlgili bahis, tamıtamına, şöyleymiş meğer:

“—Neden makine-i ahval güzelce işlemiyor?”

“Tecrübe, hamiyet, nur-u kalb ve nur-u fikri cem’edenler vezâife kifâyet etmezler. Hem bazı ehl-i gayret ve hamiyette tahrip bir meleke olmuştur, tamire pek alışık değiller. Bazı ehl-i tecrübe ve tamir ise eskisine bir derece meyl ile istidadları pek müsait değildir. Demek bize bir nesl-i cedit lâzımdır.”

Bahsi bu şekilde okuyunca görülüyor ki, Bediüzzaman ‘ikili’ değil, ‘dörtlü’ bir bütünlüğü arıyor. Sadece ‘nur-u kalb ve nur-u fikrin cem’i’ni değil; ‘tecrübe, hamiyet, nur-u kalb ve nur-u fikrin cem’i’ni...

Bu dörtlüde tecrübe ve hamiyetin beraberce varlığının önemini ise, bahsin devamındaki iki cümleyle pekiştiriyor Bediüzzaman. “Bazı ehl-i gayret ve hamiyette tahrip bir meleke olmuş, tamire pek alışık değiller” ise, bunda hamiyetlerini ‘tecrübe’ ile buluşturamamalarının hissesi var. Tıpkı “Bazı ehl-i tecrübe ve tamir eskisine bir derece meyl’ gösteriyor ise, bunun tecrübelerini ‘hamiyet’le buluşturamamaları ile irtibatlı olması gibi.

Velhasıl, vaktiyle farketmediğim iki kelime, ‘makine-i ahval’in güzelce işlemesi için iki anahtar sunuyor bize. Bir tecrübe yaşamadan, hevesle, ümitle gayreti ve hamiyeti ku-

şanmak kolay; ama binbir sınanmanın, onca sukut-u hayalin yağmına, bilakis bunları 'tecrübe' de etmiş olarak gayretini ve hamiyetini sürdürmektir asıl mesele. Öte yandan, onca badiyenin, onca sukut-u hayalin karşılığı olarak bizi ümidin ve iştiyakın yolundan alıkoymuyor, hamiyetimize mani oluyorsa, tecrübenin ne kıymeti vardır?

Aslanan kalbi akılla, tecrübeyi hamiyetle; bu dördünü birbiriyle buluşturmaktır.

Bunun için ise, şevki şefkatle buluşturmaktır; "Muzaaf ihtiyaç iştiyaktır, muzaaf iştiyak aşktır" formülünü işletip olması gerekene aşk ile yapışmak galiba şarttır.